

הרב אריה כץ

כניסת כוהנים לבתי הוליים

א. רקע הלכתי – איסור טומאת כוהנים ופרטיו

האיסור לכוהן זכר להיטמא למת מופיע בתורה בתחילת פרשת אמור (ויקרא כא, א): 'ויאמר ה' אל משה אמר אל הכהנים בני אהרן ואמרת אלהם לנפש לא יטמא בעמיו. איסור זה נוהג גם בזמן שאין בית המקדש קיים, ונפסק להלכה ב'שלחן ערוך' (יו"ד סי' שסט סעי' א): 'הכוהן מוזהר שלא ליטמא במת'. טומאת מת כוללת בתוכה לא רק מגע ישיר עם מת, אלא גם שהות עם מת תחת קורת גג אחת, וכפי שפסק ה'שלחן ערוך' (יו"ד סי' שעא סעי' א): 'אסור לכוהן ליכנס תחת אהל שהמת תחתיו, אפילו הוא גדול הרבה'. יתר על כן, גם הימצאות שלא באותו חדר ממש אסורה, כל עוד החדרים מחוברים ופתוחים זה לזה בפתח שגודלו לפחות טפח על טפח (שו"ע שם):

ואפילו לבית אחר או לעלייה אחרת הפתוחים לאותו בית בנקב שיש בו טפח על טפח, ובית לאותו בית, עד עולם; ואם סתם הנקב, מותר לו ליכנס לבית אחר שהסתימה חוצצת.¹

גם כאשר הפתח שבין שני חדרים סגור, כל מקום שבו המת עשוי לעבור כשמפנים אותו ממקום הימצאו, נטמא בטומאת מת אפילו קודם הפינוי בפועל, כי 'סוף טומאה לצאת', וממילא אסור לכוהן לשהות בו. כך פסקו ה'שלחן ערוך' והרמ"א (שם סעי' ד):

חצר המוקפת זיזין ואכסדראות, וטומאה באחד מהבתים, אם כל פתחי הבתים והחלונות נעולים, טומאה יוצאת לתחת הזיזין והאכסדראות; (והטעם, משום דהואיל וסוף הטומאה לצאת דרך שם, רואין כאילו יצאה).²

בנוסף, האיסור על כוהן להיטמא למת כולל בתוכו גם איסור להיטמא לאיבר מן החי.³ האיסור לכוהן להיות תחת קורת גג אחת עם מת מתייחס למת יהודי. כשמדובר במת גוי, נחלקו תנאים אם חל בו איסור טומאת מת. הגמרא במסכת יבמות (סא ע"א) מביאה את דברי רבי שמעון בר יוחאי:

1. ראה שם, שאם סתם את כל הנקב מועיל אפילו אם מדובר בסתימה זמנית, ובסתימה קבועה די לסתום באופן שהנקב יהיה פחות מטפח על טפח.
2. ראה רמ"א שם, בשם תרומת הדשן, ח"ב סי' כד, שהביא מחלוקת אם דין 'סוף טומאה לצאת' נאמר גם במקום מקורה שאינו מחובר למקום שהמת נמצא בו, ויש ביניהם הפסק אוויר. הדוגמה המעשית שהובאה שם היא כשיש מת בעיר מוקפת חומה, וברור שיוציאוהו לקבורה דרך שער העיר, אם מותר לכוהנים לעבור בשער. למעשה, כתב הרמ"א, שבמקום שלא נהגו להחמיר, המקל לא הפסיד, וכך גם הכריעו להלכה ביאור הגר"א והדגול מרובה שם.
3. ראה שו"ע, יו"ד סי' שסט.

קברי עובדי כוכבים אינן מטמאין באוהל, שנאמר (יחזקאל לד, לא): ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם, אתם קרויין אדם, ואין העובדי כוכבים קרויין אדם.⁴ לעומת זאת, התוספות⁵ דקדקו מדברי המשנה באהלות,⁶ שאמרה שמדורות העובדי כוכבים טמאות, שכן הם קוברים שם את נפליהם, שדעתו של רבי שמעון בר יוחאי אינה מוסכמת על הכול.⁷ גם בפסיקת ההלכה נחלקו הראשונים: לדעת הרמב"ם,⁸ גוי אינו מטמא באוהל, ואין איסור לכוהן ללכת מעל קברו. לעומת זאת, לדעת תוספות (שם) והמהר"ם מרוטנבורג,⁹ גוי מטמא באוהל. הלכה למעשה, פסקו ה'שלחן ערוך' והרמ"א (יו"ד סי' שעב סעי' ב):

קברי עובדי כוכבים, נכון ליזהר הכהן מלילך עליהם; (מהר"ם ותוספות פרק המקבל) (אף על פי שיש מקילין (רמב"ם והגהות מיימוניות בשם ספר יראים). ונכון להחמיר).

מלשון דבריהם משמע, שרק לכתחילה יש להחמיר, אולם במקום צורך, יש מקום להקל בדבר. עוד הלכה שבה הקלו באופנים מסוימים היא כאשר מדובר בסוג של טומאת כוהנים שאיסורה מדרבנן ולא מן התורה. וכך פסק ה'שלחן ערוך' (שם סעי' א):

אף על פי שהכוהן אסור ליכנס לבית הפרס, (פירוש: שדה שנאבד בה קבר, ושנחרש בה קבר, ושיעורה מאה אמה) או לארץ העמים, אם היה צריך לילך שם לישא אישה או ללמוד תורה, ואין לו דרך אחרת, יכול לעבור דרך שם, אפילו אם מוצא ללמוד במקום אחר. וכן אבל העובר דרך שם, יכול לילך אחריו לנחמו. וכן מטמא בטומאה של דבריהם, לדון עם עובדי כוכבים ולערער עמהם, מפני שהוא כמציל מידם, וכן כל כיוצא בזה.

טעמו של ההיתר מתבאר בכותרתו של סימן זה: 'היתר טומאה במקום מצווה', וכפי שמתבאר בתוך דברי ה'שלחן ערוך', שהתירו דווקא 'טומאה של דבריהם', דהיינו איסור טומאת כוהנים דרבנן, וכמו בדוגמאות שהובאו קודם לכן (בית הפרס וטומאת ארץ העמים, שהן טומאות שנאסרו רק מדרבנן). אמנם בדרך כלל אין מקום להתיר איסור דרבנן לצורך מצווה,¹⁰ אך לגבי טומאת כוהנים הקלו חז"ל בפירוש, וכפי שנאמר בגמרא עבודה זרה (יג ע"א):

ואם היה כוהן - מטמא בחוצה לארץ לדון ולערער עמהם; וכשם שמטמא בחוצה לארץ, כך מטמא בבית הקברות. בבית הקברות סלקא דעתך? טומאה דאורייתא היא! אלא בית הפרס דרבנן. ומטמא ללמוד תורה ולישא אישה.

-
4. ראה שם בגמרא, שהלימוד הוא מכך שלגבי טומאת אוהל נאמר בתורה (במדבר יט, יד): 'אדם כי ימות באהל'.
 5. תוס', בבא מציעא קיד ע"ב ד"ה הראשון.
 6. משנה, אהלות פ"ח מ"ז.
 7. אך ראה תפארת ישראל למשנה שם (יכין אות ס), שדחה זאת, שכן ייתכן שהחשש שם הוא מפני טומאת מגע או היסט.
 8. רמב"ם, הל' אבל פ"ג ה"ג והל' טומאת מת פ"א ה"ב.
 9. הובאה דעתו בשו"ת הרא"ש, כלל ל סי' א.
 10. ראה לדוגמה שו"ע, או"ח סי' שז סעי' ה, שהתירו לצורך מצווה להגיד לנוכרי בשבת (שהוא איסור דרבנן) רק לעשות דבר שאסור לישראל מדרבנן, אך לא דבר שאסור לישראל מן התורה.

ב. רקע מציאותי – השש טומאת מת בבתי חולים

בבתי חולים יש מקרים רבים באופן יחסי של טומאת מת, הן עקב פטירות של חולים הן כתוצאה מניתוחים שבהם חותכים איברים שונים שמטמאים משום איבר מן החי. אמנם במרבית בתי החולים בארץ מקפידים להפריד את החדרים שבהם יש טומאה קבועה (מכון פתולוגי וחדר נפטרים) משאר אגפי בית החולים באמצעות דלתות כפולות ויציאות נפרדות, אך עדיין קיים חשש של הימצאות נפטרים במחלקות השונות של בית החולים עד לפינויים. בנוסף קיים חשש של הימצאות איברים שמטמאים טומאת מת ונפלים בחדרי הניתוח של בית החולים. אמנם שו"ת 'תשורת ש"י' 11 כתב, שכאשר לא ניתן לברר אם יש מת בבית החולים, ניתן לסמוך על חזקת חיים, ואפילו בבית חולים שבכל יום נפטרים בו יהודים, שכן יש לחולים חזקת חיים, ורוב חולים לחיים. אף שתמיד יש שם פטירות, אין להחזיק מאדם לאדם, ואין להחמיר. שו"ת 'ציץ אליעזר' 12 הביא את דברי התשורת ש"י וסמך עליהם (ביחד עם צדדים נוספים) להקל. למעשה נראה שכיום קשה להסתמך על דברי התשורת ש"י, שכן ברוב בתי החולים בארץ יש פטירות בכל יום, ויש אף בתי חולים שבשטחם מצויים נפטרים במשך רוב שעות היממה. גם מדברי שו"ת 'אגרות משה' 13 עולה, שלא ניתן לסמוך על חזקת חיים בבית חולים שרוב המאושפזים בו הם יהודים. יש בתי חולים שבהם יש הפרדה בין המבנים השונים. בבתי חולים כאלו ניתן לסמוך על החזקה באגפים שבהם לא שכיחות פטירות, וכוהן יכול להיכנס אליהם ללא חשש. אולם רוב בתי החולים מחוברים תחת קורת גג אחת ללא הפרדה טובה מבחינה הלכתית. גם אם נאמר שלרוב חדרי המחלקות סגורים, ולכן הטומאה לא אמורה לעבור ממחלקה אחת למחלקה אחרת, עדיין קיימות שלוש בעיות:

(א) מדי פעם נפתחות הדלתות של חדרי המחלקה. כיוון שלא מדובר בדלתות כפולות, אם יש שם טומאת מת, היא מתפשטת באופן מיידי.

(ב) לעיתים יש פתחים שונים כדוגמת פתחי אוורור, שפתוחים מעבר לגודל של טפח על טפח, והם מחברים בין החללים השונים של בית החולים.

(ג) בנוסף, במעבר במסדרונות (אפילו אם באותו רגע דלת המחלקה שיש בה נפטר סגורה) קיימת טומאה מדין 'סוף טומאה לצאת'.

יש בארץ כמה בתי חולים שבהם יש מסכים בכניסות השונות לבית החולים, ועליהם מופיעה אזהרה לכוהנים בזמן שיש בבית החולים טומאת מת. אולם 'אזהרת הכוהנים' היא פתרון חלקי בלבד, שכן היא אינה מסייעת למי שנמצא כבר בתוך בית החולים, אלא רק למי שמבקש להיכנס לתוכו. בבית חולים בחוץ לארץ, שבו רוב מוחלט של המאושפזים אינם יהודים, דין הכניסה של כוהנים קל יותר, וכפי שכתב בשו"ת 'אגרות משה' 14. אמנם מן הסתם אין הפרדה בין החדרים שיש בהם טומאת מת קבועה לבין שאר אגפי בית החולים, אך כפי שראינו לעיל, דין טומאת אוהל במתים שאינם יהודים שנוי במחלוקת, ומלשון ה'שלחן ערוך' והרמ"א שראינו לעיל, משמע שאף שלכתחילה יש

11. שו"ת תשורת ש"י, ח"א סי' תקנט.

12. שו"ת ציץ אליעזר, חט"ז סי' לג.

13. שו"ת אגרות משה, יו"ד ח"א סי' רמח.

14. שו"ת אגרות משה, שם.

להחמיר, במקום צורך אפשר להקל במקום שהחשש הוא למת שאינו יהודי. מעתה עלינו לברר, האם ובאילו תנאים מותר לכוהנים להיכנס לבית חולים בארץ.

ג. כניסת כוהן לבית חולים לצורך פיקוח נפש

כניסת כוהן לצורך פיקוח נפש, בוודאי מותרת, שהרי אין לך דבר שעומד בפני פיקוח נפש מלבד שלוש העבירות החמורות. גם כאשר החולה עצמו אינו כוהן, אולם הוא נזקק לליווי של כוהן, כגון אישה שמגיעה ללידה ורוצה שבעלה יהיה עימה, נראה פשוט שאם יש צורך דווקא בו, הדבר מותר, שכן יש חשיבות בנוכחות של מלווה בן משפחה שידאג לצורכי החולה.¹⁵ מכיוון שמדובר במצב של פיקוח נפש, כניסת הכוהן מותרת אפילו כאשר ידוע שיש כרגע טומאת מת בבית החולים, כגון בבית חולים שיש בו 'אזהרת כוהנים' פעילה.

ד. כניסת כוהן לבית חולים לצורך רפואי שאינו פיקוח נפש

פעמים רבות, הצורך בכניסה לבית חולים, אפילו למטרה רפואית, אינו צורך של פיקוח נפש. כך לדוגמה הביקור במרפאות חוץ או ביחידה להפריה חוץ גופית ודאי שאינו יכול להיות מוגדר כפיקוח נפש, אולם אפילו ביקור במיון אינו תמיד צורך של פיקוח נפש. לכן, אם בכניסה לבית החולים עובר הכוהן על איסור תורה ברור, ודאי אסור לו להיכנס לצרכים אלו. אולם אם מדובר רק בספק איסור, או שמדובר באיסור דרבנן, אפשר להעלות כמה סברות כדי להתיר לו להיכנס לבית החולים לצרכים אלו. היתר זה (אם נגיע למסקנה שלא מדובר באיסור תורה) מתבסס על שני צדדים:

א) ה'שלחן ערוך'¹⁶ פסק, שלצורך חולה שאין בו סכנה¹⁷ מותר לעבור על איסורי דרבנן מסוימים. אמנם יש שם מחלוקת על אילו איסורי דרבנן ניתן לעבור, ובשו"ת 'אגרות משה'¹⁸ כתב שלא התירו לעבור על כל איסור דרבנן לצורך חולה שאין בו סכנה, אך כבר ראינו לעיל שחז"ל הקלו בפירוש בטומאת כוהנים דרבנן מעבר לאיסורי דרבנן אחרים.

ב) גם אם לא ניתן להגדיר את כל מי שצריך להגיע לבית חולים לצורך רפואי כחולה שאין בו סכנה, נראה שיש מקום להקל בטומאת כוהנים דרבנן, שכן ראינו לעיל שהתירו לעבור על טומאת כוהנים דרבנן לצורך מצווה. בהלכות שבת¹⁹ הושוו ההיתרים לצורך מצווה להיתרים במקום של 'מקצת חולי'. בנוסף, נראה שצורך רפואי של הגוף יהיה עדיף

15. ראה שו"ת שבט הלוי, ח"ח סי' סה. וראה רפואה, מציאות והלכה, סי' ז, שהביא את דבריו, וכתב שהדבר מתאשר מניסיונו האישי, הן כבן משפחה של חולה הן כרופא, שהימצאותו של בן משפחה ליד החולה מהווה תמריץ לסגל הרפואי להקדיש יותר מאמצים לרפואת החולה. וראה שם, שכן דעת הגרי"י נויבירט והגר"א נבנצל.

16. שו"ע, או"ח סי' שכח סעי' יז.

17. ראה ספר פוע"ה, כרך שני - פוריות פמ"ב ה"ב, שלדעת רוב הפוסקים יש להחשיב אי פריון כ'חולה שאין בו סכנה', וממילא מה שאנו מתירים לצורך חולה כזה, נתיר גם לצורך ביצוע הפריה חוץ גופית.

18. שו"ת אגרות משה, אה"ע ח"ג סי' יב.

19. שו"ע, או"ח סי' שז סעי' ה.

מהפסד ממון לגוי, שגם בשבילו התירו לעבור על איסור טומאת כוהנים דרבנן, וכפי שראינו לעיל.

נראה שבמצב רגיל, ניתן לצרף כמה שיטות כדי לומר שהחשש באופן רגיל לטומאת כוהנים בבתי חולים הוא חשש של איסור דרבנן בלבד, ובכך להתיר לחולים ולמלוויהם להיכנס לבית חולים גם לצורך רפואי שאינו נחשב לפיקוח נפש. מכיוון שחלק מההיתרים שנראה להלן מבוססים על הפן המציאותי שלא ברור שאכן יש טומאת מת באותו רגע בשטח בית החולים, יש לסייג את ההיתר בשלושה תנאים:

(א) רצוי שלא להאריך בשהייה בשטח בית החולים, ולצאת ממנו מיד כשמסתיים הצורך הרפואי (כגון התור הרפואי או כשמשתחררים מאשפוז יום וכדומה).

(ב) כאשר יש 'אזהרת כוהנים' פעילה (בבתי חולים שבהם יש אזהרה כזאת), אין להיכנס לשטח בית החולים.

(ג) כאשר נמצאים בתוך חדר וכדומה, יש להשתדל שהדלת תהיה סגורה. להלן הצדדים שניתן לצרף להיתר:

(א) ראשית, אין לנו ידיעה ברורה שבזמן שהייה יש טומאת מת בבית החולים, אלא רק חשש כזה. כבר ראינו לעיל את דברי ה'תשורת ש"י', שגם בבית חולים יש חזקת חיים. במקום שבו יש 'אזהרת כוהנים', והיא אינה פעילה בשעה שנכנסים לבית החולים, הרי שחזקה זו קיימת לכאורה בפועל (כפי שראינו לעיל, גם ה'תשורת ש"י' כתב שלכתחילה יש לברר בשעת הכניסה לבית החולים, אם יש בו מת).

(ב) גם אם נאמר שאין בבית חולים חזקת חיים, כל עוד לא ידוע שבאותו רגע יש נפטר בבית החולים, גם אין בו חזקת מתים.²⁰ דהיינו מדובר בספק טומאת מת. אמנם אם מדובר באיסור תורה, גם ספיקא דאורייתא לחומרה, אלא שנחלקו הדעות האם ספיקא דאורייתא לחומרה מן התורה או מדרבנן: לדעת הרמב"ם²¹ והראב"ד²², האיסור הוא מדרבנן. לעומת זאת, לדעת הרשב"א²³ והר"ן²⁴, האיסור הוא מן התורה. הלכה למעשה, כמה מגדולי האחרונים, ביניהם שו"ת מהר"ט²⁵, ה'פרי חדש'²⁶ וה'שב שמעתתא'²⁷, הכריעו כרמב"ם, שהספיקות אסורים מדרבנן בלבד, וממילא יש מקום להקל בספק טומאת כוהנים במקום חולי.

20. אמנם בבתי חולים גדולים שבהם יש פטירות מרובות, ייתכן שרוב שעות היממה יש טומאת מת בבית החולים, ואז עלול להיות כאן דין של רוב לאיסור. אולם לא ברור שזהו המצב. רב של בית חולים גדול הראה לי פעם את ההתראות שהגיעו אליו במשך יממה של פטירות חולים, והיה מדובר בשלוש התראות. בהתחשב בכך שפינוי הנפטרים באותו בית חולים לוקח עד שעתיים, נמצא שבאותה יממה היו פחות משש שעות של טומאת מת באותו בית חולים, דהיינו פחות מרבע מהזמן (למען האמת היה פחות, שכן בית החולים שוכן בשני קמפוסים נפרדים, וגם אחת מהפטירות באותה יממה הייתה של חולה שאינו יהודי).

21. רמב"ם, הל' טומאת מת פ"ט הי"ב, הל' איסורי ביאה פי"ח הי"ז, הל' כלאיים פ"י הכ"ז ובמקומות נוספים.

22. ראב"ד, הל' כלאיים פ"י הכ"ז.

23. רשב"א, קידושין עג ע"א; תורת הבית, בית רביעי שער ראשון.

24. ר"ן, קידושין טו ע"ב מדפי הרי"ף.

25. שו"ת מהר"ט, ח"ב יו"ד סי' א.

26. פרי חדש, יו"ד סי' קי תחילת כללי ספק ספיקא.

27. שב שמעתתא, שמעתא א פרקים ד-ה.

ג) מעבר לכך, אם מדובר בספק, הרי הספק הוא אם יש כאן טומאה, וכך יש לנהוג על פי הכלל שקבעו חז"ל (פסחים יט ע"ב, נזיר נז ע"א ועוד, ומקורם במשנה, טהרות פ"ו): 'ספק טומאה ברשות הרבים - ספקו טהור'. דין זה קיים אפילו במקום שבו אין חזקת טהרה,²⁸ ולכן אפילו לחולקים על ה'תשורת ש"י' וסוברים שאין בבית חולים חזקת טהרה, נוכל להקל. אמנם בית החולים מוקף מחיצות, ולעניין שבת הוא נחשב לרשות היחיד, אך הגדרת מקום כרשות הרבים לעניין טומאה שונה מהגדרתו בשבת, כמבואר במשנה,²⁹ וכל מקום ששכיחים בו רבים (ובכלל זה בית חולים) נחשב לרשות היחיד. אלא שכאן הדיון אינו במישור של טומאה וטהרה - האם הכוהן טמא וצריך להיטהר, אלא במישור של איסור והיתר - האם מותר לכוהן להיכנס לאותו מקום. ה'שב שמעתתא'³⁰ כתב, שכל דין ספק טומאה ברשות הרבים, שספקו טהור, נאמר לגבי טומאה וטהרה, אבל לגבי איסורים, גם אם הם נובעים מדיני טומאה וטהרה, חלים כללי הספקות הרגילים. כך לשיטתו, יש לחלק ספק גידה לשני חלקים: לעניין שמטמאה טהרות, יש ללכת אחרי כללי ספק טומאה, אבל לגבי איסור אישה לבעלה, יש ללכת אחרי כללי ספק איסור. לפי זה, אין מקום להקל מדין 'ספק טומאה ברשות הרבים'.³¹ אלא שדברי ה'שב שמעתתא' אינם מוסכמים, וה'שערי יושר'³² חלק על דבריו. בנוסף, ייתכן שכוונת ה'שב שמעתתא' הייתה לחלק דווקא לגבי איסור גידה, שבו יש לומר שאיסורה לבעלה אינו חלק מדיני טומאה וטהרה כלל, אלא דין של איסור. לעומת זאת, האיסור לכוהן להיטמא למת הוא איסור שקשור במהותו לדיני טומאה וטהרה, וייתכן שגם השב שמעתתא יודה שיש לדון בו בגדרי ספק טומאה ברשות הרבים, שספקו טהור. מנגד, שו"ת 'מנחת שלמה'³³ כתב, שכיוון שהשאלה אם יש מת בבית החולים באותו זמן ידועה, ורק הכוהן עצמו שרוצה להיכנס לא יודע זאת, ממילא לא ברור שאפשר להקל מכוח הספק, כיוון שאפשר לברר אותו.

ד) גם אם נחשוש להימצאות נפטר בבית החולים, ואף שכאמור לעיל במרבית בתי החולים בארץ אגפי בית החולים מחוברים זה לזה, סובר הש"ך שכאשר הנפטר אינו נמצא באותו חדר ממש עם הכוהן, איסור הטומאה הוא מדרבנן ולא מן התורה. על דברי הרמ"א,³⁴ שכוהן שנמצא באותו אוהל עם המת עובר על איסור טומאה מדאורייתא, כתב הש"ך (יו"ד סי' שעב ס"ק ב):

נראה דווקא נקט באוהל המת, אבל אם בבתי הסמוכים לבית שהמת בתוכו, אף על פי שהן גם כן טמאים כדלעיל סימן שעא סעיף ד, מכל מקום יש לומר דאינו אלא טומאה דרבנן.

28. ראה תוס', חולין ט ע"ב ד"ה התם ונידה ב ע"א ד"ה והלל.

29. משנה, טהרות פ"ו משניות ו-י.

30. שב שמעתתא, שמעתא א פי"ב.

31. באופן קצת אחר, ראה שו"ת מנחת שלמה, תניינא סי' ק אות ח, שכתב בשם המרחשת, ח"א סי' ב אות ג ס"ק יז, שאף שהכוהן אינו נטמא, שכן ספק טומאה ברשות הרבים טהור, וממילא אינו עובר על האיסור להיטמא למת, חל על הכוהן איסור נוסף של ביאה באוהל המת, ועל איסור זה הוא עובר מספק, שכן זה אינו איסור 'להיטמא' אלא איסור 'להיכנס'.

32. שערי יושר, שער הספיקות פי"ג.

33. שו"ת מנחת שלמה, תניינא סי' ק אות ח.

34. רמ"א, יו"ד סי' שעב סעי' א.

מהמשך דברי הש"ך שם משמע, שמדובר בדין דרבנן אפילו אם הבתים הסמוכים לאותו בית פתוחים אליו, וכן כתב ה'מגן אברהם'³⁵ בדעתו. כך גם כתב ה'פני יהושע'³⁶ בדעת רש"י, ומדבריו נראה שזוהי גם מסקנתו להלכה. לפי זה, וכיוון שכאמור לעיל ראינו שיש להתיר טומאת מת מדרבנן לצורך רפואי מובהק, יהיה מקום לסמוך על שיטת הש"ך ולהתיר כניסה לבית חולים גם ללא צירוף הסעיפים הקודמים (ולכאורה אפילו כשיש 'אזהרת כוהנים'). אלא שאחרונים רבים חלקו על הש"ך: ה'מגן אברהם'³⁷ וה'חכמת אדם'³⁸ דייקו מדברי הרמב"ם (הל' אבל פ"ג ה"ג, הובאו גם בבית יוסף, יו"ד סי' שסט), שגם כשהמת בבית אחר שפתוח לבית שבו שוהה הכוהן, יש בכך איסור דאורייתא, זו לשונו המפורשת:

וכן אם נכנס לאוהל טמא שנכנסה לו הטומאה - לוקה, אף על פי שעצמה של טומאה בבית אחר.

שו"ת 'חתם סופר'³⁹ ושו"ת 'אבני נזר'⁴⁰ דחו אף הם את דברי הש"ך, והביאו ראיות רבות מראשונים נוספים כנגדו. עקב חומר הקושיות על דברי הש"ך, כתבו ה'חכמת אדם'⁴¹ וה'חתם סופר'⁴² שיש לדחוק בכוונתו, שהתכוון להקל רק כשהמעבר בין הבתים סתום, ויש רק איסור מדין 'סוף טומאה לצאת', שהוא מדרבנן.⁴³ ובשו"ת אגרות משה⁴⁴ כתב, שהש"ך הקל רק כשיש פתח של טפח על טפח, אולם בפתח שיש בו שלושה טפחים על שלושה טפחים או יותר, גם הוא יודה שמדובר באיסור תורה.

אף על פי כן, שו"ת 'טוב טעם ודעת'⁴⁵ כתב שניתן לצרף את שיטת הש"ך לספק נוסף כדי לעשות ספק ספקא להקל. גם אם לא נקבל את דבריו (ולכן לא נתיר להיכנס לצרכים כאלו כשיש 'אזהרת כוהנים' פעילה), נראה שלכל הפחות ניתן לצרף את שיטת הש"ך לסניף לצדדים הנוספים שהעלינו להקל. וכך הסיק שו"ת 'ציץ אליעזר'⁴⁶ שיש לצרף את שיטת הש"ך לצדדים נוספים להקל לכוהן מאושפז לצאת מחדרו לצורך תפילה וכדומה.⁴⁷ (ה' לעיל ראינו, שגם החולקים על הש"ך מודים שדין 'סוף טומאה לצאת' הוא איסור דרבנן ולא איסור תורה. מכיוון שבדרך כלל מתים נפטרים במחלקות שבהן הדלתות סגורות ברוב הזמן (מלבד המקרים שבהן הדלתות נפתחות, וכן הזמן שמעבירים את המת במסדרונות בית החולים) שבו יש טומאת מת, החשש הוא רק של 'סוף טומאה

35. מג"א, או"ח סי' שמג ס"ק ב.

36. פני יהושע, סוכה י ע"א, שם יח ע"א ועוד.

37. מג"א, או"ח סי' שמג ס"ק ב.

38. חכמת אדם, כלל קנט סעי' ה.

39. שו"ת חתם סופר, ח"ב סי' שמ.

40. שו"ת אבני נזר, יו"ד סי' תסח.

41. חכמת אדם, כלל קנט סעי' ה.

42. שו"ת חתם סופר, ח"ב סי' שמ.

43. ראה גם פתחי תשובה, יו"ד סי' שעב ס"ק ג, שהביא את דברי האחרונים הנ"ל ואחרונים נוספים שחלקו על הש"ך.

44. שו"ת אגרות משה, יו"ד ח"א סי' רמח.

45. שו"ת טוב טעם ודעת, מהדורה תליתאה ח"ב סי' ריב.

46. שו"ת ציץ אליעזר, חט"ז סי' לג.

47. ראה גם שו"ת מנחת שלמה, תניינא סי' ק אות ה, שהזכיר בקצרה שיטה זו כדי לצרפה לשיטות נוספות ולהתיר לכוהן להיכנס לבית חולים לצורך קיום מצוות ביקור חולים.

לצאת, ולכן יש עוד מקום להקל במקרים שבהם הקלו להתיר טומאת כוהנים דרבנן. טעם זה אינו יכול לעמוד בפני עצמו בלבד, שכן כל פעם שמישהו נכנס למחלקה הוא פותח את הדלת, וכאמור לעיל גם מעבירים את הנפטר במסדרונות. בנוסף לכך, גם הטענה שדין 'סוף טומאה לצאת' הוא מדרבנן, אינה מוסכמת, שכן הרדב"ז⁴⁸ סבור שדין זה הוא הלכה למשה מסיני ותוקפו מדאורייתא. בכל אופן, יש כאן חיזוק לצד ההיתר שנכתב לעיל לסמוך על חזקת חיים, שכן אם רוב הזמן שבו יש טומאת מת היא אינה טומאה גמורה, אלא רק טומאה מדין 'סוף טומאה לצאת', שלפחות לדעת חלק מהפוסקים היא מדרבנן, ממילא החזקה שאין טומאה גמורה ברורה יותר. כאשר מקפידים שלא לשהות בשטח בית החולים מעבר לזמן הנדרש, ושלא להסתובב שלא לצורך במסדרונות בית החולים, הסמיכה על היתר זה מתחזקת. בנוסף, היתר זה מועיל גם לבתי חולים שבהם סידרו הפרדה בין המקומות שבהם יש טומאה קבועה לשאר שטחי בית החולים, אך הוצאת הטומאה הקבועה נעשית דרך החלל הרגיל של בית החולים, כך שתמיד יש במקום טומאה מדין 'סוף טומאה לצאת'.

(ו) טעם נוסף להקל כאשר עיקר החשש הוא מדין 'סוף טומאה לצאת', על פי הראשונים הסוברים שאין הכוהנים אסורים ב'סוף טומאה לצאת'. כך כתב ה'כלבו' (סי' קיד, הובאו דבריו בבית יוסף, יו"ד סי' שעא):

ר"י מאיור"א הראה להרב רבי נתנאל, שאין כוהן מוזהר⁴⁹ על סוף הטומאה לצאת ואפילו תחת הזיזין, ועל אסקופת פתח יכול לעמוד, ובלבד שלא יהיה שם חור פותח טפח להביא הטומאה.

גם 'תרומת הדשן'⁵⁰ הביא שיש הסוברים שאין כוהנים מוזהרים על 'סוף טומאה לצאת'. אמנם בסופו של דבר 'תרומת הדשן' החמיר בזה, וגם מדברי ה'שלחן ערוך' והרמ"א⁵¹ עולה שיש להחמיר, אולם בכל אופן ניתן לצרף שיטה זו במקום צורך לסניף לטעמים שהעלינו לעיל להקל.

(ז) עוד טעם להקל בדין 'סוף טומאה לצאת' הובא בשו"ת 'שבט הלוי'⁵² בשם ה'שיטה מקובצת'.⁵³ ה'שיטה מקובצת' כתב בשם הרדב"ז, שדין 'סוף טומאה לצאת' אמור רק במי שעומד בפתח הבית שהמת בתוכו, אבל אם הוא נמצא בפתחים של בתים אחרים, אף שסופו של המת לצאת דרך שם, אין אומרים בזה 'סוף טומאה לצאת'. 'שבט הלוי', ביאר שכוונת ה'שיטה מקובצת' היא לחדרים שונים ולא לבתים נפרדים. יוצא לפי זה, שאם הכוהן אינו נמצא ממש בחדר הסמוך לנפטר אלא במקום יותר רחוק, אין כל חשש של 'סוף טומאה לצאת'.⁵⁴ אמנם מדברי 'שבט הלוי' משמע שהוא לא מקבל סברה זאת

48. דברי הרדב"ז הובאו בשיטה מקובצת, ביצה י ע"א.

49. כך היא הגרסה בבית יוסף. אמנם בכלבו הגרסה היא 'מותר', אך נראה שמדובר בטעות סופר.

50. שו"ת תרומת הדשן, ח"ב סי' כד.

51. שו"ע, יו"ד סי' שעא סעי' ד.

52. שו"ת שבט הלוי, ח"ה סי' קפד.

53. שיטה מקובצת, ביצה י ע"א.

54. גם ערוך השלחן, יו"ד סי' שעא מסעי' ח ואילך, מבלי לראות את דברי השיטה מקובצת, העלה סברה כזאת להקל, והביא כמה הוכחות לסברה זו, אלא שלאחר מכן הביא תוספתא ממנה עולה לכאורה, שיש להחמיר גם בפתחים חיצוניים יותר. וראה שם, שתירץ שני תירוצים ליישב את הסתירה, והשאלה אם יש דין 'סוף טומאה לצאת' בפתחים רחוקים תלויה בשני התירוצים הללו, עיין שם.

להלכה, אך בכל אופן הוא ביאר שגם לסוברים שדין 'סוף טומאה לצאת' הוא מדאורייתא, כשמדובר בפתחים רחוקים יותר, הם מודים שהטומאה היא מדרבנן בלבד. (ח) הראב"ד בהשגותיו על הרמב"ם (הל' נזירות פ"ה הט"ו) כתב, שכוהן שהוא כבר טמא מת, אינו מוזהר מלהיטמא למת נוסף.⁵⁵ על פי זה, סיים הראב"ד: והכוהנים בזמן הזה טמאי מת הן, ועוד אין עליהן חיוב טומאה, והמחייב אותם - עליו להביא ראיה.

אמנם דעת הראב"ד בעניין זה היא דעת יחיד, וגם ה'שלחן ערוך'⁵⁶ פסק באופן פשוט את כל דיני טומאת כוהנים בזמן הזה. משום כך, ה'משנה למלך'⁵⁷ כתב שאין לצרף את שיטת הראב"ד לספק ספקא להקל, במקום שבו גם הצד השני להקל הוא דעת יחיד. אולם לא ביאר בפירושו את דעתו, מה יהיה במקום שבו הצד הנוסף להקל הוא בגדר 'ספק שקול'.⁵⁸ לעומתו, ה'דגול מרובה' (על השו"ע יו"ד סי' שעב סעי' ב, הובאו דבריו גם בפתחי תשובה שם ס"ק ט) כתב שניתן לצרף את שיטת הראב"ד לספק אחר (שבו המקילים אינם דעת יחיד), וזו לשונו:

ולדעת הראב"ד (פרק ה מנזירות הלכה יז), דהיכא שכבר טמא שוב אינו מוזהר על הטומאה, אם כן כוהנים בזמן הזה אינם מוזהרין על הטומאה. ואף דלא קיימא לן כהראב"ד, מכל מקום במת עובד כוכבים איכא ספק ספיקא כו'.⁵⁹ ולכן נראה לעניות דעתי, דמי שרוצה לסמוך בזה להקל לעניין טומאת אוהל, אין מוחין בידו. אלא שבסופו של דבר ה'דגול מרובה' חזר בו, שכן ייתכן שלשיטת הראב"ד אין איסור תורה בטומאת כוהן למת בזמן הזה, אולם אין בדבריו רמז שמותר לכוהן טמא להיטמא **לכתחילה** למת נוסף:

כל מה שכתבתי נמשכתי אחר דברי המשנה למלך (פרק ג מאבל), דלדעתו סובר הראב"ד שאין איסור כלל לכוהן שכבר נטמא לטמא עצמו. אבל עכשיו נתתי אל ליבי, שאולי לא אמר הראב"ד אלא לעניין חיוב מלקות כו', ולכן הדרנא בו מלהתיר לכהן לילך על קברי כו'.

בכל אופן, גם לאחר חזרתו של ה'דגול מרובה', נראה שבמקרה שלנו, שבו מדובר במקום צורך של חולי (שבו כאמור לעיל אפשר להתיר טומאת כוהנים דרבנן), הוא יודה שניתן

55. ראה שם, שהראב"ד פירש שזוהי מחלוקת רבה ורב יוסף במסכת נזיר מב ע"ב, ושהלכה כרבה שהקל במחלוקת זו (זאת על פי שיטתו הכללית, שדברי הגמרא בבבא בתרא קיד ע"ב ועוד, שהלכה כרב יוסף בכמה מחלוקות עם רבה, מלמדים אותנו שבשאר המחלוקות שלהם הלכה כרבה). המשנה למלך, על הרמב"ם הל' אבל פ"ג ה"א, הקשה על שיטת הראב"ד, כיצד ייתכן שכוהנים אינם מוזהרים בזמן הזה על טומאת מת, הרי ראינו שבתקופת הגמרא אמוראים שונים הקפידו לציין קברים כדי למנוע תקלה מכוהנים. ותירץ שיש כמה ראיות שבתקופת האמוראים עדיין היה אפר פרה אדומה, ואפילו בחוץ לארץ, כך שעדיין היו כוהנים טהורים והיה צורך לדאוג שלא ייכשלו בטומאת מת.

56. שו"ע, יו"ד סימנים שסט-שעד.

57. משנה למלך, על הרמב"ם הל' אבל פ"ג ה"א.

58. בעניין זה ראה בהרחבה גם שו"ת יביע אומר, ח"ז או"ח סי' מד, שהביא אחרונים רבים שדנו בכך, ונראה שדעת רוב האחרונים שהביא שם היא שניתן לצרף שיטת מיעוט לספק שקול לעשות ספק ספקא לקולא, אך לא ניתן לצרף שתי שיטות מיעוט כדי לעשות ספק ספקא. וראה עוד תגובתי לרב שאול דוד בוצ'קו על שאיבת חלב בשבת (טרם פורסם).

59. על פי הדעה שמת עובדי כוכבים אינם מטמאים טומאת אוהל, ראה לעיל.

לצרף את דברי הראב"ד לספקות נוספים להקל. אלא שבשו"ת חתם סופר⁶⁰ כתב, שה'דגול מרבבה' לא לקח בחשבון ראשונים רבים שפסקו בפירוש שלא כשיטת הראב"ד, וגם הראב"ד בעצמו בהשגותיו על הרי"ף בסוף מסכת מכות⁶¹ פסק בפירוש שכוהן טמא מת מוזהר שלא להיטמא למת נוסף.⁶² לכן לדבריו, אין להתחשב כלל בשיטת הראב"ד בהשגות. מכל מקום, נראה שכסניף בלבד לכל הצדדים הנוספים שהעלינו לעיל כדי להקל, ניתן לצרף את שיטת הראב"ד, וכן כתב בשו"ת ציץ אליעזר.⁶³

ט) צד נוסף לכאורה להקל הוא שיטתם של חלק מהאחרונים, שכיוון שהכוהנים בימינו הם 'כוהני חזקה', ואין עדות ברורה על כהונתם, יש מקום להקל בקדושת כהונתם במקרי ספק, או לכל הפחות לצרף זאת לצדדים נוספים להקל. כך כתב שו"ת ציץ אליעזר⁶⁴ בסוף תשובתו, שיש לצרף עניין זה כסניף לכל צדדי ההיתר האחרים. אלא שמחמת שאני כוהן, אין ברצוני להזדקק לשיטה זו כלל, ואפילו לא לצרף אותה. גם הרב ליאור, בתשובתו אליי בעניין אחר,⁶⁵ כתב שאין לצרף שיטה זאת כלל, וכפי שנפסק ב'פתחי תשובה'.⁶⁶

בכל אופן, מכיוון שיש צדדים רבים (חלקם מוצקים יותר וחלקם פחות) לומר שאין חשש איסור בכניסת כוהן לבית חולים, או שמדובר באיסור דרבנן ולא באיסור תורה, יש מקום רב להקל לכוהן להיכנס לבית חולים לצורך רפואי או ללוות את הנכנס לצורך רפואי ונזקק לו, בתנאים הבאים:

(א) במקום שיש 'אזהרת כוהנים', לא ייכנס בשעה שהאזהרה פעילה.

(ב) ישתדל לשהות בבית החולים רק כפי הנצרך ולא מעבר לכך, ולא יסתובב ללא צורך במסדרונות בית החולים.

(ג) ככל שהדבר מתאפשר, ישתדל לשהות כמה שיותר מאחורי דלתות סגורות.

ה. כניסת כוהן לבית חולים לצורך ביקור חולים

עד כאן עסקנו בכניסת כוהן לבית חולים לצורך רפואי. נשאלת השאלה, האם מותר לכוהן להיכנס לבית חולים לצורך קיום מצוות ביקור חולים. כאמור לעיל, כאשר הכוהן הוא המלווה היחיד של החולה, הדבר נחשב צורך רפואי מובהק של החולה. עתה נברר את הדין כאשר מסתבר שביקורו של הכוהן יועיל לחולה, אך אין בביקור צורך רפואי מובהק. ראינו לעיל, שהותר לכוהן להיטמא בטומאת מת דרבנן לצורך קיום מצווה. מכיוון שביקור חולים הוא מצווה, לכאורה ניתן לצרף את כל הצדדים שמנינו לעיל להתיר כניסה לצורך רפואי גם כדי להתיר כניסה לצורך קיום מצוות ביקור חולים. אלא ששו"ת 'שבט הלוי'⁶⁷ העלה כמה פקפוקים בהיתר להיכנס לצורך ביקור חולים:

60. שו"ת חתם סופר, יו"ד סי' שלט, הובאו דבריו בפתחי תשובה, יו"ד סי' שעב ס"ק ט.
61. דבריו הובאו גם בשו"ת תמים דעים, סי' רלו.
62. החתם סופר כתב כן בשם התמים דעים, גם בתשובה נוספת (סי' שלח).
63. שו"ת ציץ אליעזר, חט"ז סי' לג.
64. שם.
65. נדפסה בספרי שו"ת שאגת כהן, ח"א סי' לז.
66. פתחי תשובה, אה"ע סי' ו ס"ק א.
67. שו"ת שבט הלוי, ח"ה סי' קפד.

א) הרמב"ן⁶⁸ כתב, שהמבקר את החולה ולא ביקש עליו רחמים, לא קיים את המצווה. המציאות היא שבפועל רוב המבקרים בבתי חולים לא מבקשים רחמים על החולה בשעת הביקור. הרמ"א⁶⁹ הביא את דברי הרמב"ן להלכה.

ב) פעמים רבות הביקור לא נועד לצורך מצווה אלא לצורכו של המבקר, כגון ביקור יולדת אחרי הלידה, שמטרתו בעיקר היא לראות את התינוק החדש ולא לצורך מצווה. לכן, בסופו של דבר סייג 'שבט הלוי' את ההיתר רק למקום שבו יש צורך ממשי בביקור כדי לחזק את רוחו של החולה, והביקור הוא לזמן קצר ומוגבל. לעומת זאת, שו"ת 'מנחת שלמה'⁷⁰, אף שבתחילת דבריו רצה להחמיר ולאסור על כוהן להיכנס לבית חולים כדי לקיים מצוות ביקור חולים, בסופו של דבר צירף כמה צדדים להקל (שחלקם הובאו לעיל בצדדי ההיתר) כדי להתיר ביקור חולים כשאי אפשר לברר אם יש במקום נפטר. גם שו"ת 'ציץ אליעזר'⁷¹ התיר בצורה ברורה לכוהן להיכנס לבית חולים לצורך מצוות ביקור חולים. בכל אופן, מכיוון שלעיתים לא ברור הצורך הממשי בביקור חולים, יש להגביל את היתר הביקור (כשעניינו ביקור בלבד ולא שימוש החולה) רק למי שברור שהמאושפז ישמח מאוד בביקורו באופן שהדבר יביא לו תועלת (כגון ילדיה של יולדת וכדומה) ולזמן קצר. בבית חולים שבו מצויה 'אזהרת כוהנים', נראה שניתן להרחיב מעט יותר את ההיתר (אם הביקור הוא לזמן קצר), אך כמוכן בתנאי שבשעה שהכוהן מבקש להיכנס לבית החולים, 'אזהרת הכוהנים' אינה מופעלת.

1. כניסת כוהן לבית חולים שלא לצורך רפואי

כל צדדי ההיתר שמנינו לעיל, נועדו למצוא פתח לכוהנים להיכנס לבית חולים במקום צורך גדול, כגון צורך רפואי או ביקור חולים, אולם כאשר אין צורך כזה, ומטרת הכניסה היא כנס רפואי, פגישה וכדומה, נראה שיש להחמיר שלא להיכנס לבית החולים. הסיבה לכך היא שחלק מצדדי ההיתר שמנינו לעיל קלושים, וצדדים אחרים מועילים רק כדי שהאיסור ייחשב איסור דרבנן. כאמור לעיל, ניתן להתיר טומאת כוהנים דרבנן לצורך מצווה או לצורך רפואי, אך לא לצרכים אחרים שאינם כאלה. גם במקום שבו יש 'אזהרת כוהנים' ובשעה שהכוהן מבקש להיכנס היא אינה פעילה, ראוי שלא להיכנס למטרות כאלו, שכן כפי שכבר כתבנו, 'אזהרת הכוהנים' מועילה למי שרוצה להיכנס ולא למי שכבר נמצא בשטח בית החולים. אמנם אם הכוהן מברר מראש את מצב בית החולים, ורואה שהסבירות לטומאת מת בזמן הביקור קלושה, אין מקום לחשש שמא בכל זאת ימות שם מת באותו זמן, כפי שאין חוששים בבית רגיל, והכוהן יכול להיכנס. להלן כמה דוגמאות לבירור כזה:

- א) מקום הכינוס או הפגישה הוא בבניין נפרד שבו אין חשש לטומאת כוהנים.
 ב) מדובר בבית חולים שבו לא שכיחים נפטרים או נפלים (וגם לא איברים מן החי).

68. רמב"ן, תורת האדם שער המיחוש אות א.

69. רמ"א, יו"ד סי' שלה סעי' ד.

70. שו"ת מנחת שלמה, תניינא סי' ק אות ח.

71. שו"ת ציץ אליעזר, חט"ז סי' לג.

ג) הוא בדק **היטב** את המצב מבחינה מעשית, ונודע לו שאין כרגע בבית החולים מאושפזים שנמצאים בסכנת פטירה, וגם לא צפויים ניתוחים של כריתת איברים וכדומה באותו זמן.

סיכום מעשי

1. האמור להלן מתייחס למצב ברוב בתי החולים בארץ, שבהם מצד אחד אין חשש לטומאה קבועה, שכן יש הפרדה קבילה על פי ההלכה בין המכון הפתולוגי לבין שאר בית החולים, אך מצד שני יש חשש לטומאה מזדמנת, שכן אין הפרדה קבילה על פי ההלכה בין חלקי בית החולים, ובכללם המקומות שבהם יש יותר חשש לטומאת מת, כגון המחלקות הפנימיות, טיפול נמרץ וחדרי הניתוחים.
2. כניסת כוהן לבית חולים לצורך פיקוח נפש, כגון טיפול רפואי מציל חיים מותרת בכל מצב. ההיתר כולל גם היתר לכניסת מלווה כוהן שהוא בן משפחה מדרגה ראשונה, כאשר יש עניין דווקא בו. אין חילוק בסעיף זה בין בית חולים שבו יש 'אזהרת כוהנים' לבין בית חולים אחר, והכניסה מותרת גם כשיש 'אזהרת כוהנים'.
3. כניסת כוהן לבית חולים לצורך רפואי מובהק שאינו פיקוח נפש, ובכלל זה לצורך הפריה חוץ גופית, מותרת אף היא. ההיתר כולל גם היתר לכניסת מלווה כוהן שהוא בן משפחה מדרגה ראשונה, כאשר יש עניין דווקא בו (כגון בעל כוהן המלווה את אשתו להפריה חוץ גופית). בכניסה לצורך כזה יש עדיפות לבית חולים שבו יש 'אזהרת כוהנים', אולם אין להיכנס לבית החולים במצב כזה כש'אזהרת הכוהנים' מופעלת.
4. מותר לכוהן להיכנס לבית חולים כדי לבקר מטופל שמאושפז שם, כשיש תועלת ברורה למאושפז בעצם הביקור (כגון ילדים לבקר את אימם היולדת). במקום שבו יש אזהרת כוהנים, אין להיכנס לצורך זה כשהאזהרה מופעלת.
5. בכל מקום שבו מותרת הכניסה, רצוי במידת האפשר בכל מקום שבו נמצאים בתוך חדר או מחלקה, להשאיר את הדלת סגורה כמה שיותר. כמו כן, רצוי לצמצם את זמן השהות בבית החולים, ולא להישאר בו מעבר לנדרש.
6. אין לכוהן להיכנס לבית חולים שלא לצורך רפואי ממשי, כגון לשם כנס, סיוע, פגישה וכדומה, אלא אם כן הוא מברר מראש שאין חשש סביר לטומאת כוהנים בזמן שהייתו (כגון שהכנס נמצא בבניין נפרד, שבו בדרך כלל אין חשש לטומאת כוהנים, או שהוא מברר סמוך לכניסתו את מצב המאושפזים והניתוחים המתוכננים, באופן שמתברר שהחשש לטומאת כוהנים בשעות הקרובות נמוך ביותר).

